

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2008-2009

27 maart 2009

ONTWERP VAN DECREET

**tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2009
betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door de dames An Michiels en Laurence Libert**

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Monica Van Kerrebroeck.

Vaste leden:

de heer Werner Marginet, de dames Katleen Martens, An Michiels, Marie-Rose Morel, de heer Leo Pieters;

de heer Paul Delva, de dames Kathleen Helsen, Sabine Poleyn, Monica Van Kerrebroeck;

de dames Stern Demeulenaere, Laurence Libert, de heer Hans Schoofs;

de heer Ludo Sannen, mevrouw Anissa Tamsamani, de heer Robert Voorhamme.

Plaatsvervangers:

mevrouw Marijke Dillen, de heren Pieter Huybrechts, Stefaan Sintobin, de dames Greet Van Linter, Gerda Van Steenberge;

de heren Ludwig Caluwé, Jos De Meyer, mevrouw Vera Jans, de heer Luc Martens;

de heer Karlos Callens, de dames Margriet Hermans, Fientje Moerman;

de heer Chokri Mahassine, mevrouw Elke Roex, de heer Joris Vandenbroucke.

Toegevoegde leden:

de heer Jef Tavernier;

de heer Kris Van Dijck.

Zie:

2124 (2008-2009)

– Nr. 1: Ontwerp van decreet

INHOUD

	Blz.
1. Toelichting door de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming	4
1.1. Inleiding.....	4
1.2. Moderne vreemde talen	5
1.3. Nederlands.....	5
1.4. Techniek	5
1.5. Natuurwetenschappen	5
1.6. Vakoverschrijdende eindtermen	6
1.7. Besluit.....	6
2. Algemene bespreking	6
2.1. Tussenkoms van mevrouw An Michiels	6
2.2. Tussenkoms van de heer Robert Voorhamme	9
2.3. Tussenkoms van de heer Dirk De Cock	9
2.4. Tussenkoms van de heer Jef Tavernier	9
2.5. Tussenkoms van de heer Kris Van Dijck	10
2.6. Tussenkoms van mevrouw Monica Van Kerrebroeck.....	10
2.7. Tussenkoms van mevrouw Sabine Poleyn	10
3. Antwoorden van de minister	11
4. Artikelsgewijze bespreking.....	14
5. Eindstemming.....	14
Bijlage: Schriftelijk antwoord op de vraag van mevrouw An Michiels over het verschil tussen de eindtermen basisonderwijs en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van de B-stroom	15

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Onderwijs, Vorming, Wetenschap en Innovatie behandelde op 5 en 12 maart 2009 het ontwerp van decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2009 betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs.

1. Toelichting door de heer Frank Vandenbroucke, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Werk, Onderwijs en Vorming

1.1. Inleiding

De *minister* stelt dat de vigerende decreetgeving bepaalt dat eindtermen en ontwikkelingsdoelen worden vastgelegd door het Vlaams Parlement door de bekrachtiging van een besluit van de Vlaamse Regering, genomen op advies van de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor). De Vlaamse Regering legt het besluit ten laatste één maand na de goedkeuring ter bekrachtiging voor aan het Vlaams Parlement.

Het voorliggende ontwerp van decreet heeft betrekking op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor natuurwetenschappen, techniek en Nederlands taalbeschouwing in het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs; op moderne vreemde talen in het basis- en secundair onderwijs en op vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs zoals die door de Vlaamse Regering op 13 februari 2009 definitief zijn goedgekeurd.

De minister herinnert eraan dat eindtermen minimumdoelen zijn die de overheid noodzakelijk en bereikbaar acht voor een bepaalde leerlingengroep in Vlaanderen. Het gaat enerzijds om een minimum aan kennis, inzicht en vaardigheden die de leerlingen verwerven tijdens het leerproces, en anderzijds een minimum aan na te streven attitudes.

Ontwikkelingsdoelen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs zijn minimumdoelen op het vlak van kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes die de overheid wenselijk acht voor een bepaalde leerlingpopulatie en die de school bij haar leerlingen moet nastreven.

Vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn minimumdoelen die niet specifiek beho-

ren tot één leergebied of vak, maar onder meer door middel van meer leergebieden en vakken of onderwijsprojecten worden nagestreefd. Elke school heeft de maatschappelijke opdracht de vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen bij de leerlingen na te streven. De school toont aan dat ze met een eigen planning aan de vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen werkt (inspanningsverplichting). Vakgebonden eindtermen en ontwikkelingsdoelen moeten op een herkenbare wijze in de leerplannen worden verwerkt. Vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen kunnen als doelen opgenomen worden in het leerplan.

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn sinds 1997 van kracht in de eerste graad van het secundair onderwijs en sinds 1998 in het basisonderwijs. Vanaf 1 september 2002 werden de eindtermen graadueel ingevoerd in de tweede en de derde graad van het secundair onderwijs. Het regeerakkoord 2004-2009 stelde dat, op basis van een evaluatie, een herdefiniëring en mogelijke vermindering van het aantal eindtermen en ontwikkelingsdoelen zou worden doorgevoerd. De minister zegt dat hij tijdens deze legislatuur hieraan invulling heeft gegeven door de meest dringende zaken aan te pakken in plaats van een langdurig en allicht weinig efficiënt proces van opfrissing van het hele pakket op te starten. Wat de meest dringende zaken zijn, bleek uit een aantal evaluatiegegevens:

- de resultaten van het evaluatieonderzoek over de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basisonderwijs en tussentijdse resultaten van het implementatieonderzoek naar de vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het secundair onderwijs;
- de resultaten van de peilingen van ‘wereldoriëntatie, domein natuur’ in het basisonderwijs en ‘biologie en informatieverwerving en -verwerking’ in de eerste graad van het secundair onderwijs;
- de resultaten van de peilingen ‘Nederlands lezen en luisteren’ in het basisonderwijs en ‘Frans lezen en schrijven’ in de eerste graad van het secundair onderwijs;
- de bevindingen van het project ‘Techniek op School voor de 21ste eeuw’ (TOS21);
- de vaststellingen uit de talennota;

- evaluatiegegevens van de onderwijsinspectie.

Deze selectieve benadering op basis van evaluatiegegevens en duidelijke prioriteiten, vermijdt een overbelasting van leraren in het implementeren van innovaties.

1.2. *Moderne vreemde talen*

Vervolgens overloopt de minister de belangrijkste voorgestelde vernieuwingen. Het nieuwe voorstel voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor moderne vreemde talen besteedt veel aandacht aan een betere aansluiting tussen het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs. Voor het technisch- en het kunstsecundair onderwijs zullen zowel Engels als Frans voortaan verplichte vakken zijn in de basisvorming. Dit past in het streven van de Europese Unie naar het onderwijzen van ten minste twee vreemde talen. Meertaligheid is immers een belangrijk Europees agendapunt. Het betekent zowel het vermogen om verschillende talen te gebruiken als het samenleven van verschillende taalgemeenschappen in hetzelfde geografische gebied.

In de B-stroom van de eerste graad wordt Frans verplicht. In het beroepssecundair onderwijs (bso) wordt één vreemde taal (Frans of Engels) verplicht. Dat moet de leerlingen in staat stellen zich uit te drukken in functioneel, alledaags Engels of Frans. Deze eindtermen beogen dus een zelfredzaamheidsniveau in één vreemde taal. Aangezien deze vernieuwing een toevoeging vraagt in de vakken van de basisvorming van het bso en deze toevoeging zal worden geregeld via het ontwerp van decreet betreffende het onderwijs XIX, zullen de betrokken eindtermen in een volgende fase aan het Vlaams Parlement moeten worden voorgelegd. Verder worden de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor moderne vreemde talen geformuleerd als operationele doelstellingen die getoetst zijn aan het Europees Referentiekader voor Vreemde Talen. Er zal met andere woorden meer transparantie zijn over de te bereiken niveaus. Ten slotte wordt de ondersteunende kennis zoals grammatica meer dan voorheen geconcretiseerd en bevatten de nieuwe eindtermen meer algemene cultuur.

1.3. *Nederlands*

Voor Nederlands worden de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs geactualiseerd. Meer concreet gaat het hier om strategieën, interculturele gerichtheid en vooral taalbeschouwing. Om meer

evenwicht tussen taalvaardigheid en taalstructuren te brengen, werd onder meer een lijst met taalbeschouwelijke begrippen en termen (zoals terminologie in verband met grammatica en spelling) ontwikkeld. Deze lijst maakt duidelijk welke taalbeschouwelijke elementen leerlingen op het einde van het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs moeten beheersen. De nieuwe eindtermen helpen een betere samenhang te realiseren tussen deze twee onderwijsniveaus enerzijds en Nederlands en moderne vreemde talen anderzijds. De minister hecht veel belang aan een eenvormig en eenduidig gebruik van termen en begrippen op het vlak van taalbeschouwing in het hele leerplichtonderwijs. Daarom heeft hij ook de opdracht gegeven een vrijblijvende advieslijst te ontwikkelen die aan alle betrokkenen zal worden aangeboden.

1.4. *Techniek*

De actualisering van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van techniek kadert in een ruimer klimaat van sensibilisering voor techniek, technische studies en loopbanen. Adequaat omgaan met techniek is een maatschappelijke en beleidsmatige prioriteit. De herziening van de technische component in het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs is daartoe een belangrijke stap. In navolging van de verwezenlijkingen van het project TOS21 zijn de nieuwe eindtermen gericht op het verwerven van technische geletterdheid. De technisch geletterde jongere is een competente en verantwoordelijke gebruiker van techniek, die techniek begrijpt, hanteert en duidt vanuit een waarderende kritische houding in gebruikerssituaties. Hij of zij kan omgaan met techniek om zo goed mogelijk te functioneren en te participeren aan de samenleving. De technische component maakt essentieel deel uit van de 'basisvorming' en moet leerlingen zeker ook helpen om hun talenten en mogelijkheden op het gebied van techniek beter in te schatten. Brede verkenning van toepassingsgebieden uit de wereld van techniek, waaronder energie, informatie en communicatie, constructie, transport en biochemie, is daarvoor belangrijk. Er is een doorgaande leerlijn van het kleuteronderwijs tot en met de eerste graad uitgewerkt. Daarbij is ruim aandacht besteed aan een betere afstemming tussen het basisonderwijs en het secundair onderwijs.

1.5. *Natuurwetenschappen*

Verder bouwend op de resultaten van peilingonderzoek en ondersteund door een breed draagvlak in het onderwijsveld, liggen momenteel nieuwe eindtermen

en ontwikkelingsdoelen natuurwetenschappen voor. In de A-stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs houden die een verbreding in met leerinhouden uit de niet-levende natuur, bijvoorbeeld voorbereidend op fysica en chemie. Het gaat dan zowel om leerinhouden die ondersteuning bieden voor de eindtermen biologie als om inhouden die relevant zijn vanuit het perspectief van wetenschappelijke geletterdheid. Om goed te kunnen functioneren in de samenleving wordt immers van iedereen verwacht dat hij basiskennis- en vaardigheden bezit in verband met natuurwetenschappen. Natuurwetenschappen en hun toepassingen scheppen nieuwe mogelijkheden maar houden tevens risico's in. Van iedereen wordt verwacht dat hij geargumenteerde keuzes kan maken die leiden tot een duurzaam omgaan met de omgeving. Naast de verbreding naar niet-levende natuur zijn ook een aantal eindtermen en ontwikkelingsdoelen over wetenschappelijke vaardigheden geformuleerd. Verder is gezorgd voor een betere afstemming tussen de onderwijsniveaus en werd een doorgaande leerlijn van het kleuteronderwijs tot en met de eerste graad uitgewerkt.

1.6. Vakoverschrijdende eindtermen

De nieuwe voorstellen besteden ook aandacht aan de samenhang tussen natuurwetenschappen en techniek. Samen met de in september 2007 ingevoerde vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen over informatie- en communicatietechnologie, vormen ze een technologisch-wetenschappelijk drieluik dat een basis moet vormen in het curriculum om jongeren adequaat voor te bereiden op de uitdagingen en ontwikkelingen van de 21ste eeuw.

Ten slotte worden de vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs geactualiseerd. Het nieuwe pakket spreekt scholen aan op hun beleidsvoerend vermogen en hun pedagogische vrijheid. Dit heeft vooral te maken met het nieuwe concept van vakoverschrijdende eindtermen dat de doelstellingen in een aantal contexten en een aantal gemeenschappelijke eindtermen presenteert. Dat houdt een grote reductie van het aantal eindtermen in. Bovendien worden de vakoverschrijdende eindtermen niet meer per graad maar voor het einde van het secundair onderwijs geformuleerd. Een uitzondering hierop is leren leren. Dit omwille van het direct betrokken karakter van deze eindtermen bij het leren en onderwijzen. Daarnaast zijn de eindtermen verduidelijkt die volgens onderzoeksresultaten moeilijk, vaag of

ingewikkeld geformuleerd zijn. Uiteraard zijn de vakoverschrijdende eindtermen ook inhoudelijk geactualiseerd. Een aantal doelstellingen is gedateerd of niet meer voldoende relevant. Soms ontbreken (inmiddels) belangrijk geachte inhouden, vaardigheden of houdingen. Voorbeelden daarvan zijn de juridische component, de Europese dimensie en herinneringseducatie. De geactualiseerde eindtermen zijn bovendien gericht op een toepassing in het onderwijs gedurende de komende tien tot vijftien jaar. Dat alles betekent niet dat alle vakoverschrijdende eindtermen zijn verdwenen of veranderd. Wat haalbaar, relevant en duidelijk is gebleken, is behouden.

1.7. Besluit

De minister besluit dat de procedure voor de totstandkoming van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen via een doorgedreven betrokkenheid van alle onderwijsactoren een eerste waarborg voor een breed draagvlak is. De actualisering van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen is gebaseerd op evaluatie- en referentiegegevens die werden gegenereerd bij tal van leerlingen, leerkrachten, directies en anderen. De bekrachtiging door de decreetgever moet de onontbeerlijke maatschappelijke consensus bevestigen. Samen met de onderwijsgemeenschap vertrouwt de minister er op dat het Vlaams Parlement tot deze bekrachtiging zal overgaan.

2. Algemene bespreking

2.1. Tussenkoms van mevrouw An Michiels

Mevrouw An Michiels stelt dat de Vlaams Belangfractie een aantal vragen en opmerkingen heeft bij het voorliggende ontwerp van decreet. In zijn toelichting stelt de minister dat de beleidsnota Onderwijs en Vorming 2004-2009 een evaluatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen vooropstelt. Ook de verschillende beleidsbrieven verwijzen naar de noodzaak van een dergelijke evaluatie. Zij stelt echter vast dat niet dé eindtermen maar slechts een zeer klein deel van de eindtermen wordt herzien.

Niet toevallig zijn het die eindtermen waarover in de commissie al een aantal vragen werden gesteld en waarrond beroering was bij leerkrachten zelf. Zij verwijst naar de peilingen die aantoonde dat de eindtermen toch niet zo zaligmakend waren als bij

de invoering ervan voorzien werd. Er is de reactie van het bedrijfsleven op de ondermaatse belangstelling voor en de kennis van techniek en technologie. Tot slot is er de beroering bij leerkrachten (vreemde) talen omwille van de te grote aandacht voor de vaardigheden.

Mevrouw Michiels vraagt of er voor de andere eindtermen een evaluatie plaatshad? Indien niet, waarom niet? Omdat daarover geen of weinig klachten of opmerkingen werden gemaakt of omdat daarover geen peilingen werden gehouden? De enige studie die beschikbaar is, is het onderzoek van Peter Van Petegem, Nadine Engels en Rita Rymenans over de 'perceptie van eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basisonderwijs van leerkrachten en directies'. Het is vooral een opsomming van een aantal zaken met zeer veel cijfermateriaal. Bij bijvoorbeeld de bespreking van het domein wereldoriëntatie is men enkel bij het oordeel van de directies zeer duidelijk: "Directeurs merken op dat de huidige versie van de eindtermen parate kennis onderwaardeert. Ze missen ook een duidelijke lijn voor tijd en ruimte." De Vlaams Belangfractie vraagt waarom dat onderzoek niet is toegelicht? Ook de Vlaamse Onderwijsraad is van mening dat de evaluatiegegevens het voorwerp moeten uitmaken van een debat. Een andere studie 'Vakoverschrijdende eindtermen in het secundair onderwijs: een onderzoek naar de maatschappelijke en onderwijskundige relevantie van vakoverschrijdende eindtermen en de haalbaarheid ervan' door prof. Mark Elchardus zou lopen tot 1 maart 2009. Het Vlaams Parlement moet zich nu uitspreken over nieuwe eindtermen, maar heeft weinig of geen kennis van de evaluatie van de vorige versie. Het feit dat over de studies weinig gezegd wordt, doet dan ook de vraag rijzen in hoeverre er samenspraak is geweest met de betrokken onderwijsgeledingen.

Vervolgens komt mevrouw Michiels terug op de vraag waarom er slechts een partiële herziening van enkele eindtermen wordt doorgevoerd en niet het geheel. De minister geeft hierover in zijn toelichting wel een antwoord maar er werd oorspronkelijk wel een evaluatie voorzien: het besluit van de Vlaamse Regering van 27 mei 1997, bekrachtigd door het Vlaams Parlement op 15 juli 1997, stelde een evaluatie van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het gewoon basisonderwijs in het vooruitzicht. De eindtermen zouden worden geëvalueerd in het schooljaar 2004-2005, waarna de eindtermen zelf konden worden aangepast vanaf 1 september 2005. Waarom is de decretaal voorziene evaluatie niet uitgevoerd? Waarom is er geen cohe-

rent evaluatieproces waarbij alle partners worden betrokken? Ook de Vlor is van mening dat de evaluatiegegevens over het functioneren van de eindtermen onvolledig zijn. De voorliggende herziening is gebaseerd op één onderzoek, op voorlopige conclusies van een tweede onderzoek en op peilingresultaten en opvolgingsconferenties. Dat is volgens mevrouw Michiels erg pover als basis voor een wijziging van de eindtermen.

Bij het opstellen van de actualisering van de eindtermen werd rekening gehouden met de opvolgingsconferenties naar aanleiding van de peilingen, waarbij ook mensen uit de praktijk werden gehoord. Maar mevrouw Michiels stelt zich vragen bij de totstandkoming van die peilingen. De onderzoekers die de peilingen opstellen, testen de moeilijkheidsgraad vooraf uit bij proefleerlingen. Vervolgens worden vragen die door een groot aantal leerlingen niet opgelost (kunnen) worden, niet weerhouden in de peiling. Nadien moet ook nog eens een groep leerkrachten oordelen of hun leerlingen de vragen wel zouden kunnen beantwoorden. Dat alles doet haar vragen stellen naar het gewicht van die conferenties en peilingen. Daarbij wenst ze het werk van de betrokken leerkrachten niet te minimaliseren.

Vervolgens gaat mevrouw Michiels dieper in op de planlast voor directies en scholen. Werd daarmee rekening gehouden? In zijn toelichting stelt de minister: "Deze selectieve benadering op basis van evaluatiegegevens en duidelijke prioriteiten, vermijdt een overbelasting van leraren in het implementeren van innovaties". Niet iedereen is het daarmee eens. Ook de Vlor vreest dat een partiële invoering net tot een taakverzwaring zal leiden voor leerlingen, leerkrachten en directies, binnen de lerarenopleidingen enzovoort. Een duidelijke inschatting van de werkdruk is volgens de Vlor op dit ogenblik echter niet mogelijk omdat er geen globale beoordelingen van de eindtermen als geheel worden gemaakt. Dergelijke kritiek die stelt dat iets in schijfjes doorvoeren het onmogelijk maakt om het geheel te overzien, werd al meermaals geuit. Kan de minister door de nu voorgestelde timing en de partiële herziening een naadloze aansluiting verzekeren voor alle leerlingen?

Daarbij aansluitend verwijst de spreker naar de opmerking van de Vlor over het verschil in moeilijkheidsgraad tussen de eindtermen basisonderwijs en de ontwikkelingsdoelen in het eerste jaar B-stroom (advies over de herziening van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen Nederlands en moderne vreemde

talen, p. 7). Het kan niet de bedoeling zijn dat de eindtermen basisonderwijs meer van leerlingen vragen dan de ontwikkelingsdoelen van het eerste jaar B-stroom. Hoeveel leerlingen keren na het eerste B-jaar terug naar de A-stroom? Hoeveel komen er nadien in het technisch secundair onderwijs (tso) terecht? Hoeveel in het algemeen secundair onderwijs (aso)?

De Vlaams Belangfractie is sterk vragende partij dat de scholen en leerkrachten wordt gegarandeerd dat zij voldoende tijd krijgen om de nieuwe eindtermen te implementeren. Het is ook belangrijk dat de vertaling in nieuwe handboeken op een evenwichtige manier zou plaatsvinden en dat ze tijdig beschikbaar zijn. Bovendien zullen nieuwe handboeken voor extra kosten zorgen in heel wat scholen, tenzij er in een overgangsperiode wordt voorzien waarbij oude handboeken kunnen gebruikt worden tot zij afgeschreven zijn.

Een andere kritiek van de Vlor luidt dat er een overaanbod aan onderwijsvernieuwing dreigt te ontstaan. De Vlaams Belangfractie heeft al meermaals gesteld dat het gevaar bestaat dat leerkrachten door de bomen het bos niet meer zullen zien.

Vervolgens maakt mevrouw Michiels enkele bedenkingen bij de specifieke eindtermen.

Wat de vakoverschrijdende eindtermen betreft, zijn de conclusies correct: er zijn er te veel, ze zijn niet haalbaar, te vaag en/of achterhaald. Uit de toelichting blijkt dat andermaal zeer expliciet wordt verwezen naar normen die de Europese Unie oplegt. De Vlaams Belangfractie stelt ook vast dat er zeer veel nadruk wordt gelegd op de rechten van de mens, op herinneringseducatie en op een democratische samenleving. Dat is allemaal zeer belangrijk. Maar mevrouw Michiels stelt ook vast dat nergens verwezen wordt naar de eigenheid van het Vlaamse volk, naar de eigen cultuur en het rijke verleden of naar de fierheid ten opzichte van Vlaanderen. Waarom gebeurt dit niet? Het onderwijs zal op die manier op termijn volledig identiteitsloos worden, volgens mevrouw Michiels.

Met de vakoverschrijdende eindtermen wil de minister een nieuw ordeningskader maken dat aan de school vraagt om autonoom een beleid uit te bouwen. Onderzoek wijst echter uit dat de eindtermen wel als nuttig worden ervaren, maar dat er zich een probleem stelt met de implementatie. Gaat deze nieuwe ordening daaraan verhelpen? Verder vraagt de spreker

hoe wordt gegarandeerd dat alle leerlingen ook alle eindtermen behandelen? Wat als de ene school in het vierde jaar rond een bepaalde eindterm werkt en een andere school dit al doet in het derde jaar? Als een leerling tussen het derde en vierde jaar van school verandert, dan loopt die het risico dat een bepaalde eindterm niet gehaald wordt. Dat stelt wederom de vraag naar de garantie voor een naadloze aansluiting voor alle leerlingen.

Er zou een debat moeten worden gevoerd met alle betrokkenen over de benaderingswijze van de vakoverschrijdende eindtermen. Meermaals werd door de Vlaams Belangfractie gesteld dat de school niet dé oplossing kan zijn voor alle maatschappelijke vragen, verwachtingen en problemen. Maar wie beslist welke aandachtspunten in de eindtermen worden opgenomen? Is daarover een debat geweest? Zo ja, waar kan daarvan de neerslag gevonden worden?

Wat de eindtermen wetenschappen betreft, vraagt mevrouw Michiels opnieuw waarom er slechts een gedeeltelijke herziening komt? Is hierover overleg geweest met leerkrachten zelf, en niet alleen de leerkrachten die deelnamen aan de peilingen? Wordt er rekening gehouden met de gevolgen voor de inrichtende machten en schoolbesturen die willen werken met een eigen pakket van eindtermen? Zij vreest dat het simultaan gebruiken van verschillende pakketten zal zorgen voor zeer veel extra planlast en werkdruk.

Vervolgens vraagt mevrouw Michiels naar de gevolgen voor de competenties van leerkrachten. Zowel via de initiële leerkrachtenopleiding als via bijscholing zal veel aandacht moeten geschonken worden aan de nieuwe eindtermen voor wereldoriëntatie. Dat geldt vooral voor de invulling van de eindtermen rond techniek. Voorziet de minister hiervoor acties vanuit overheid? Of moeten de scholen en leerkrachten zelf op zoek naar mogelijkheden om ervoor te zorgen dat ze voldoende voorbereid zijn op deze nieuwe eindtermen?

Voor het secundair onderwijs stelt zich bijkomend het probleem dat het de bedoeling is dat de nieuwe eindtermen natuurwetenschappen op een geïntegreerde manier aangeleerd worden. De spreker vraagt of de lerarenopleiding hierop zal voorbereiden? In de lerarenopleiding worden de vakken immers apart gegeven. Bovendien is er de vermindering van drie naar twee onderwijsvakken in de lerarenopleiding waardoor dergelijke geïntegreerde aanpak bemoeilijkt wordt. Is hiermee rekening gehouden? Hoe zal hierop

ingespeeld worden? Hoe zullen de huidige leerkrachten bereikt worden om dat te implementeren?

Wat de eindtermen taal (Nederlands – Frans/Engels) betreft, stelt mevrouw Michiels vast dat de opmerking over een te veel aan aandacht voor vaardigheden en te weinig aandacht voor kennis, is gehoord. Recente studies tonen aan dat de eindtermen Frans eerste graad secundair onderwijs en de eindtermen grammatica einde aso niet gehaald worden. Bovendien zijn er voorbeelden van het feit dat de kennis van de spelling bij bachelorstudenten rampzalig is. Maar de vertaling van deze boodschap in het ontwerp van decreet is minimaal. Nog steeds wordt het communicatieve als zaligmakend gezien, maar nu wordt taalbeschouwing toegevoegd met het oog op een doeltreffende communicatie. Dat is een kleine stap maar het is niet voldoende: er is nog steeds geen sprake van systematisch onderwijs van woordenschat, grammatica, spelling, noch van algemene taal.

De nieuwe eindtermen hebben het wel over taalbeschouwing waarbij het gaat om kennis omtrent taalvarianten, taalregisters, enzovoort. In de toelichting vermeldt de minister wel dat een lijst van taalbeschouwelijke begrippen en termen wordt toegevoegd maar dat is niet wat leerkrachten vragen. Zij vragen meer grammatica, meer woordenschat, expliciete spellingsregels en oefeningen. Veel leerkrachten vinden dat de communicatieve aanpak te eenzijdig en te vaag is en dat er te weinig ruimte is voor het systematisch inoefenen van nieuwe leerstof. Nieuwe leerkrachten hebben niet zozeer problemen met taalbeschouwing, maar scoren vaak erg zwak voor woordenschat, grammatica, spelling en Algemeen Nederlands. Mevrouw Michiels stelt andermaal vast dat er een grote afstand bestaat tussen de opvattingen van de praktijkmensen en deze van de beleidsmensen. Zoals reeds meermaals gezegd, vindt zij dat grammatica, woordenschat, spelling blokjes zijn waarmee een taal wordt opgebouwd. Om een mooi taalbouwwerk te bouwen is het nodig dat de blokjes gekend zijn.

De Vlaams Belangfractie stelt zich ook de vraag of het de taak is van de overheid om strategieën op te leggen in de eindtermen. Ook de Vlor heeft daar vragen bij.

Tot slot zegt mevrouw Michiels over de moderne vreemde talen dat de toevoeging van een tweede vreemde taal in kso en tso een verzwaring is van de

basisvorming, ook al vindt zij dat deze leerlingen twee vreemde talen moeten kennen. Over de toevoeging van een taalvak in het bso zegt de minister dat dit zal worden geregeld via het ontwerp van decreet betreffende het onderwijs XIX. Daardoor worden de betrokken eindtermen wel pas in een volgende fase aan het Vlaams Parlement voorgelegd. Maar over de toevoeging van een tweede vreemde taal in kso en tso wordt niets gezegd. Waar zal de ruimte voor een bijkomend vak – en de nodige lessen – vandaan komen? Zal het aantal lessen opnieuw toenemen? Wordt er geraakt aan het fundamenteel of complementair gedeelte? Bij de invoering van Frans of Engels als zelfredzaamheidspakket in het bso moet ook rekening gehouden worden met de verzwaring van de studiebelasting voor leerlingen en bijgevolg ook met de ongekwalificeerde uitstroom. Wat als leerlingen afhaken door de toevoeging van een vreemde taal?

Mevrouw Michiels concludeert dat de Vlaams Belangfractie het ontwerp van decreet onmogelijk kan goedkeuren.

2.2. *Tussenkoms van de heer Robert Voorhamme*

De heer *Robert Voorhamme* stelt dat de herziening van de eindtermen aan een noodzaak beantwoordt. De sp-a-fractie zal het ontwerp van decreet goedkeuren.

2.3. *Tussenkoms van de heer Dirk De Cock*

De heer *Dirk De Cock* vindt de voorliggende eindtermen voor Nederlands, Frans en Engels over het algemeen voldoende diepgaand. Hij betreurt wel dat Duits niet is opgenomen in de huidige context. In de visienota 'De lat hoog voor talen' werd immers beloofd dat er nog een inspanning zou worden gedaan voor het vak Duits. In de vakoverschrijdende eindtermen vindt de spreker niet onmiddellijk iets terug over burgerzin.

2.4. *Tussenkoms van de heer Jef Tavernier*

De heer *Jef Tavernier* vraagt welke de gevolgen zullen zijn van de herziening op de werkdruk. Verder stelt hij zich vragen bij de timing van de invoering

van de eindtermen. Zal de invoering een zekere logica volgen, bijvoorbeeld eerst in het basisonderwijs en daarna in het secundair onderwijs?

Wat zullen de gevolgen zijn voor het volwassenen-onderwijs van bijvoorbeeld de invoering van de een tweede moderne taal, vraagt de spreker.

Hij verwijst ook naar de Vlor die opmerkingen heeft bij de strategieën voor de vreemde talen die, in tegenstelling tot die voor Nederlands, niet logisch zijn opgesteld. Moet dit niet beter op mekaar zijn afgestemd?

Wat de andere opmerkingen van de Vlor betreft, heeft de heer Tavernier de indruk dat aan een aantal bemerkingen wordt tegemoet gekomen, maar aan een aantal andere niet. Hij verwijst bijvoorbeeld naar het feit dat sommige eindtermen en ontwikkelingsdoelen de nuancering 'op hun niveau' niet hebben meegekregen.

De spreker stelt dat het algemeen geweten is dat een te klein aantal van de begaafde leerlingen in het secundair onderwijs kiezen voor technisch of beroepsonderwijs en omgekeerd te veel voor het algemeen vormend secundair onderwijs. Een van de redenen hiervoor zou zijn dat techniek en technologie in het basisonderwijs te stiefmoederlijk behandeld zou worden. Zal deze hervorming deze vakken attractiever maken?

Verder vraagt de heer Tavernier of in de lerarenopleiding aandacht zal uitgaan naar de nieuwe eindtermen. Zal er ook voorzien worden in bijscholing voor de betrokken leerkrachten?

2.5. *Tussenkoms van de heer Kris Van Dijk*

De heer *Kris Van Dijk* herinnert eraan dat vroeger werd gedebatteerd over de zinvolheid van eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Hij is verheugd dat deze tijd al lang voorbij is. Ondanks het feit dat meerdere commissieleden een lerarenopleiding hebben genoten en in het onderwijs hebben gestaan, vindt hij een beoordeling van de eindtermen niet makkelijk.

Wanneer hij de eindtermen en ontwikkelingsdoelen bekijkt, stelt hij zich steeds de vraag naar het evenwicht tussen de vaardigheden, het 'kunnen', en anderzijds het 'kennen'. Dat is een belangrijke evenwichtsoefening: vooraleer men iets kan, moet men ook de nodige kennis verwerven. Uit het veld vangt hij kritische signalen op over het aspect 'kennen' voor taal in het algemeen en het Nederlands in het bijzonder.

Een tweede bekommernis is de implementatie van de herziening. Aan het veld moet de nodige tijd worden gegeven. Het gaat om het aanpassen van handboeken, van leerplannen door de schoolbesturen en van de lerarenopleiding. Ook moet worden voorzien in de nodige bijscholing.

2.6. *Tussenkoms van mevrouw Monica Van Kerrebroeck*

Mevrouw *Monica Van Kerrebroeck*, voorzitter, wijst op het feit dat de Federatie van Rudolf Steinerscholen in Vlaanderen destijds een goedgekeurde afwijking op de eindtermen voor het basis- en secundair onderwijs heeft bekomen. Zij vraagt of deze globale gelijkwaardigheid blijft of dat zij een nieuwe aanvraag moeten indienen. Welke timing is aan een dergelijke procedure gekoppeld?

2.7. *Tussenkoms van mevrouw Sabine Poleyn*

Mevrouw *Sabine Poleyn* vindt het positief dat de minister nog tijdens de huidige legislatuur 2004-2009 een aantal eindtermen wil herzien. Zoals afgesproken werden de vakoverschrijdende eindtermen vereenvoudigd op basis van de beschikbare gegevens uit de evaluaties. Zij wijst wel op de opmerking van de Vlor die stelt dat het moeilijk is om de invloed op de werkdruk te meten. Zij hoopt dat het werkveld voldoende tijd krijgt voor de implementatie. Zij vraagt of er een plan is om de andere eindtermen in de toekomst te herzien?

Mevrouw Poleyn leest in een Vloradvies over de visie-nota 'De lat hoog voor talen' de vraag om de overschakeling van één naar twee vreemde talen in het tso en kso, te koppelen aan de studierichting zodat de taal toegepast worden gegeven. Zal dit gebeuren? Verder vindt zij de logische leerlijn voor vreemde talen tussen basis- en secundair onderwijs positief. Zij apprecieert dat bij het vreemdetaalonderricht ook aandacht uitgaat naar de algemene cultuur van de sprekers van de taal.

De spreker is het eens met de verhoogde aandacht voor techniek en technische geletterdheid in de eindtermen. Maar zij vraagt zich af of hiermee de omschakeling in het denken zal gerealiseerd worden. Het moet meer zijn dan louter iets maken; het moet gaan om het begrijpen, gebruiken en duiden van techniek zoals in de eindtermen omschreven. Zij hoopt dat het een basishouding wordt die op gelijke hoogte staat met basisvakken zoals taal en wiskunde.

Volgens mevrouw Poleyn werden door de minister tijdens de zomer 2008 middelen in het vooruitzicht gesteld om scholen dit schooljaar warm te maken voor een dergelijke manier van denken over techniek. Welke scholen stappen mee in het project en wat is het doel? Zij had verwacht dat de pedagogische begeleiding van de verschillende onderwijsnetten gingen ondersteund worden om specifiek aandacht te besteden aan techniek. Het huidige project voorziet echter rechtstreeks in middelen voor een aantal scholen zodat zij een voorbeeldrol kunnen spelen. Zij betreurt dat er niet een deel van de middelen naar de pedagogische begeleiding van de netten is gegaan. Dat lijkt haar een meer structurele maatregel.

Vervolgens is zij van mening dat er nog verder denkwerk nodig is. Er is heel wat didactisch materiaal op de markt beschikbaar. Maar er zou nog een screening van dat materiaal plaats moeten hebben om het zo in te passen in de eindtermen. Mevrouw Poleyn pleit ervoor dat de overheid deze taak op zich zou nemen. De TOS21-groep zou deze taak kunnen uitvoeren en bijvoorbeeld op een website aanbieden aan de leerkrachten.

Tot slot wat techniek betreft, heeft zij opgemerkt dat in het TOS21-project een aantal externe coaches worden aangesproken. Maar zij zijn blijkbaar niet steeds goed op de hoogte van de inhoud van het TOS21-project, laat staan van de voorliggende eindtermen. Bovendien zijn ze niet allemaal erg didactisch onderlegd. Worden de coaches voldoende ondersteund voor de begeleiding van de leerkrachten en scholen?

Vervolgens formuleert mevrouw Poleyn enkele bedenkingen bij de vakoverschrijdende eindtermen. Ten eerste leest zij dat mediawijsheid wordt omschreven als: “leerlingen moeten alert leren omgaan met media”. Wat moet daaronder worden verstaan? Zij heeft het steeds geïnterpreteerd als inzicht krijgen in de manier hoe media werken zodat ze er weerbaar tegenover staan. Bijvoorbeeld weten dat het doel van reclame het verkopen van producten is; of dat nieuws niet noodzakelijk een objectieve weergave is van wat er gebeurt in de wereld.

Ten tweede betreurt zij dat er alleen sprake is van herinneringseducatie in de eindtermen maar niet van vredeseducatie. Over gewelddoos omgaan in interpersoonlijke relaties is niets terug te vinden.

Ten derde heeft zij vragen bij de rijopleiding. De formulering destijds was dat de leerlingen van de derde graad de theorie van de rijopleiding zouden moeten

kennen als ze afstuderen in het secundair onderwijs. De huidige Vlaamse Regering heeft middelen vrij gemaakt voor scholen om dit uit te voeren, meestal in samenwerking met rijscholen. Maar in de huidige vakoverschrijdende eindtermen staat dat men het verkeersreglement moet toepassen. Valt daardoor de verplichting weg om te voorzien in een theoretische rijopleiding voor de derde graad?

Ten vierde stelt zij dat in navolging van het Bamford-rapport kunst- en cultuureducatie sterk is opgenomen in de eindtermen. Ook de Europese en internationale invalshoek hebben een belangrijke plaats gekregen. Dat verheugt haar.

Als algemene bedenking wenst mevrouw Poleyn nog te verduidelijken dat zij het concept van vakoverschrijdende eindtermen positief vindt. In het tso is er de geïntegreerde proef (GIP). Soms is er ook sprake van om dat in het aso te stimuleren. Uit het Vloradvies blijkt dat techniek daarin een faciliterende rol kan spelen. Het stimuleert ook het ervaringsgericht werken. Wat is de visie van de minister hierover?

Tot slot stelt de spreker dat in de derde graad aso de mogelijkheid bestaat om een aantal uren vrij in te vullen. Een aantal scholen gebruikt ze voor vakoverschrijdende projecten om de vakoverschrijdende eindtermen te realiseren. Werd er al een onderzoek gedaan in hoeverre scholen deze werkwijze volgen?

3. Antwoorden van de minister

De *minister* antwoordt dat het gaat om een selectieve herziening van de eindtermen maar betwist dat het om een beperkt pakket zou gaan zoals door mevrouw Michiels gesteld. Het gaat om een fundamenteel pakket voor bijvoorbeeld Nederlands, Frans en de vakoverschrijdende eindtermen. Een volledige herziening van alle eindtermen zou de implementatie voor het onderwijsveld ernstig bemoeilijken. Voor de verantwoording van de keuze verwijst de minister naar de toelichting (cf. *supra*).

Wat de kritische bemerking van mevrouw Michiels betreft over de peilingen, zegt de minister dat hij vertrouwen heeft in de wetenschappelijke methodiek. Uiteraard wordt er rekening gehouden met de scholen en met wat leerkrachten daarover zeggen. Dat lijkt de minister evident. Het is echter niet zo dat de peilingsproeven worden aangepast aan de capaciteiten van de scholieren. Hij herinnert bijvoorbeeld aan het resultaat van de peiling rond informatieverwer-

ving en -verwerking tijdens het begin van de huidige legislatuur. Het klopt wel dat wat Nederlands en Frans in het basisonderwijs betreft, de resultaten niet zo slecht zijn als wat het algemeen beeld is.

Om de leerkrachten en scholen te ondersteunen zullen de eindtermen hun weg vinden naar de scholen via de leerplannen, didactisch materiaal en de ondersteuning via de pedagogische begeleidingsdiensten. Er zal ook over gecommuniceerd worden. Belangrijk is volgens de minister dat de prioritaire nascholing gericht is op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Tijdens het huidige schooljaar kunnen scholen deelnemen aan nascholing over talen: ten eerste schooltaal Nederlands: taaldidactische competentie van lerarenteams verhogen in het secundair onderwijs; ten tweede Frans in de overgang van basisnaar secundair onderwijs; ten derde taalversterking bij kleuteronderwijzers en leerkrachten eerste graad basisonderwijs; en ten vierde talensensibilisering.

Voor het schooljaar 2009-2010 werden ter voorbereiding van de invoering van de nieuwe eindtermen in het schooljaar 2010-2011 volgende vier thema's voor nascholing geselecteerd: kunst- en cultuureducatie; vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor het secundair onderwijs; eindtermen en ontwikkelingsdoelen techniek voor het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs; eindtermen en ontwikkelingsdoelen natuurwetenschappen voor de eerste graad secundair onderwijs.

Op de vragen omtrent het materiaal dat de scholen ter beschikking zullen krijgen, antwoordt de minister dat, op initiatief van het departement Onderwijs en Vorming er een protocol is afgesloten met de educatieve uitgeverij. Zij zijn zeer vroeg in het proces op de hoogte gesteld van de voorliggende eindtermen, onder voorbehoud van de goedkeuring door het Vlaams Parlement.

De minister antwoordt ontkennend op de vraag of er iets moet veranderen aan het aantal lessen voor bijvoorbeeld Nederlands of Frans. Wel moet in de regelgeving een aanpassing gebeuren aan de basisvorming. In het ontwerp van decreet betreffende het onderwijs XIX dat werd ingediend in het Vlaams Parlement worden een aantal veranderingen aan het decreet betreffende het onderwijs II voorgesteld. Die zijn gekoppeld aan de actualisering van de eindtermen. Het decreet betreffende het onderwijs II legt, onder het opschrift 'minimumlessenrooster', een reeks verplichte vakken vast die ook als basisvor-

ming worden aangeduid. Deze basisvorming varieert naargelang van het leerjaar, de graad of de onderwijsvorm. Deze basisvorming wordt op de volgende punten aangepast:

- de naamsverandering van het vak 'technologische opvoeding' naar het vak 'techniek' in de eerste graad van het secundair onderwijs;
- de naamsverandering van het vak 'natuurwetenschappen of fysica en/of biologie en/of wetenschappelijk werk' naar het vak 'natuurwetenschappen' in de eerste graad van het secundair onderwijs.

Op het vlak van de moderne vreemde talen worden volgende maatregelen inzake regelgeving genomen:

- in de B-stroom van de eerste graad wordt Frans voortaan een verplicht in plaats van een optioneel vak;
- in de tweede en derde graad tso en kso wordt de keuzemogelijkheid tussen Frans en Engels vervangen door een verplicht aanbod van beide talen;
- in de tweede en derde graad bso wordt de afwezigheid van een verplicht taalvak vervangen door de verplichting om één moderne vreemde taal, Frans of Engels, aan te bieden.

Voor het onthaaljaar werden ontwikkelingsdoelen voor het vak 'Nederlands voor nieuwkomers' geformuleerd. Ook dat vak moet in de regelgeving als basisvorming worden bepaald.

Over de keuze tussen Frans en Engels in het bso wordt niets bepaald. De keuze wordt overgelaten aan het inzicht van de scholen. Het is afhankelijk van het profiel van leerlingen en opleidingen.

De discussie over het evenwicht tussen communicatieve vaardigheden en kennis van woordenschat vindt de minister ook belangrijk. Hij verwijst naar de eindtermen voor het vak Nederlands in het basisonderwijs die preciezer werden geformuleerd. Er wordt meer houvast geboden. Strategieën worden bijvoorbeeld ook als eindtermen gedefinieerd. Voor 'schrijven' worden de eisen hoger gelegd. Samen met het feit dat er afspraken werden gemaakt met de pedagogische begeleidingsdiensten klopt het dat er aandacht moet uitgaan naar een beter evenwicht tussen taalbeschouwing, inzicht in structuur van taal en commu-

nicatieve vaardigheid. De onderwijskoepels hebben zich bijvoorbeeld geëngageerd tot het gezamenlijk opstellen van woordenlijsten. Daardoor ontstaat er een houvast over de onderwijsnetten heen over de vertaling van de eindtermen voor woordenschat. Dat is niet de taak van de decreetgever want dat zou resulteren in erg gedetailleerde eindtermen.

In de lerarenopleiding zal aandacht gaan naar de nieuwe eindtermen. Dat spreekt voor zich volgens de minister.

Op de vraag van mevrouw Poleyn naar het vervolgtraject kan de minister niet diep ingaan omdat het de taak zal zijn van de volgende Vlaamse Regering. Hij stelt wel dat hij nog deze legislatuur een principiële goedkeuring wil vragen aan de Vlaamse Regering over de eindtermen moderne vreemde talen in het bso, en de ontwikkelingsdoelen Nederlands voor nieuwkomers. Voor Nederlands werden, verder bouwend op de actualisering van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs, de eindtermen taalbeschouwing van de tweede en de derde graad aso, tso en kso herzien. Daarover werd advies gevraagd aan de Vlaamse Onderwijsraad. Afhankelijk van dat advies zal de minister ook over deze eindtermen een eerste principiële goedkeuring aan de Vlaamse Regering vragen.

Voor de volgende legislatuur heeft de entiteit Curriculum een schema klaar voor de toekomst. Maar dat is beleidsvoorbereidend werk van de administratie voor de volgende Vlaamse Regering. Hierin worden een aantal stappen voorzien zoals bijvoorbeeld geactualiseerde eindtermen voor natuurwetenschappen in de tweede en derde graad secundair onderwijs aso, tso, kso. Voortbouwend op TOS21 en op de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de eerste graad zullen de vakoverschrijdende eindtermen technische/technologische vorming in het aso moeten worden bijgestuurd. Deze herziening vindt plaats binnen een ruimere discussie over de positie van techniek in de basisvorming van de tweede en de derde graad. Verder zal moeten nagedacht worden over de ontwikkelingsdoelen van de B-stroom. Dat zal moeten gebeuren op basis van de resultaten van begintoetsen en peilingen in de B-stroom. Dat moet volgens de minister passen in een breder debat over de rol van de B-stroom.

Het dossier leerzorg zal niet meer aan bod komen in het Vlaams Parlement tijdens de huidige legislatuur. Maar als het ontwerp van decreet wordt goedgekeurd

is het logisch dat de ontwikkelingsdoelen voor het onderwijs aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften worden herbekeken. Daar wordt momenteel al aan gewerkt. Er wordt ook een nieuw concept ontworpen voor ontwikkelingsdoelen voor het onderwijs van leerzorgniveaus III en IV waarin de bestaande ontwikkelingsdoelen voor buitengewoon onderwijs een plaats wordt gegeven.

In het specifieke gedeelte in het secundair onderwijs is er het nieuwe gegeven van het ontwerp van decreet betreffende de kwalificatiestructuur (*Parl. St.* VI. Parl. 2008-09, nr. 2158/1). Er moeten zeker een aantal specifieke eindtermen worden ontworpen. Ook voor het volwassenenonderwijs wordt al een planning opgemaakt door de entiteit Curriculum. Deze planning bouwt logisch voort op wat voorligt.

Op de vraag van de heer De Cock omtrent burgerzin antwoordt de minister dat het eigenlijke woord niet zal terug te vinden zijn maar in de vakoverschrijdende eindtermen draaien de contexten 5, 6 en 7 rond burgerzin in een brede betekenis.

Wat de bekommernis van mevrouw Poleyn betreft over eindtermen rond persoonlijke relaties en vredeseducatie verwijst de minister naar context 3 socio-relatieve ontwikkeling. Ook alertheid met betrekking tot media is volgens de minister voldoende sterk aanwezig.

Op de vraag van mevrouw Van Kerrebroeck antwoordt de minister dat er mits een gelijkwaardigheid een afwijking kan worden gevraagd door de Federatie van Steinerscholen. De aanvraag zal opnieuw moeten gebeuren omdat het voorwerp waarvoor de bestaande afwijking geldt, er niet meer zal zijn.

In naam van de minister antwoordt de heer Bart Maes, medewerker van de entiteit Curriculum, op de vragen van mevrouw Poleyn over de theoretische rijopleiding dat het momenteel zo is dat in de huidige eindtermen milieueducatie van de derde graad staat: “de leerlingen verwerven de kennis die moet volstaan als voorbereiding op het theoretisch rijexamen categorie B”. Dat is zeer concreet. Op basis van een OPWBO-onderzoek (OPWBO: onderwijskundig beleids- en praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek) naar de vakoverschrijdende eindtermen en hun haalbaarheid, prijkt deze eindterm bovenaan bij de niet- of erg moeilijk haalbare eindtermen. 82 procent van de leerkrachten behandelt naar eigen zeggen deze eindterm niet. Daarom heeft de ontwikkelcommissie besloten om te kiezen voor een meer open formule-

ring die meer speelt op het verkeersreglement en op het gedrag in het verkeer. Dat is in lijn met de nieuwe generatie vakoverschrijdende eindtermen die in vele gevallen iets minder concreet is dan de huidige generatie eindtermen.

Op een aantal andere vragen van mevrouw Poleyn kan de minister moeilijk voor de vuist weg antwoorden. Bovendien gaan ze vooral over het uitvoerend beleid. Hij verwijst bijvoorbeeld naar het functioneren van de techniekcoaches. Hij stelt voor om hiervoor contact op te nemen met de heer Geert Schelstraete, raadgever van de minister.

De opmerking van mevrouw Poleyn over het aansluiten van het onderwijs van vreemde talen bij de vakgebieden die eigen zijn aan de opleidingen, heeft volgens de minister eigenlijk niets te maken met de basisvorming waar het met de eindtermen over gaat. Dat probleem stelt zich hier niet.

Een evaluatie over de hantering van de zogenaamde vrije ruimte voor de vakoverschrijdende werking is terug te vinden in de studie van prof. Mark Elchardus.

Mevrouw Michiels maakte, verwijzend naar het Vloradvies, een opmerking over het verschil tussen de eindtermen basisonderwijs en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van de B-stroom. De minister stelt voor om hierop schriftelijk te antwoorden. Hij gaat ervan uit dat rekening werd gehouden met deze opmerking van de Vlor (zie bijlage).

Op de vraag of er voldoende tijd is in het lessenrooster, herhaalt de minister dat met het vastleggen van de eindtermen, geen uren worden vastgelegd in de tweede en derde graad bso. Op de totaliteit van het aantal lesuren zou de nodige tijd moet kunnen worden besteed aan basisvorming in de tweede en derde graad bso.

Waarom eenzelfde pakket eindtermen voor Frans en Engels? Dat heeft te maken met het feit dat wordt vertrokken van het Europees referentiekader wat een paraplu is die geldt voor de verschillende moderne vreemde talen.

4. Artikelsgewijze bespreking

Artikel 1

Bij dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt.

Het artikel wordt eenparig aangenomen met 13 stemmen.

Artikelen 2 en 3

Bij deze artikelen worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen worden aangenomen met 10 stemmen tegen 3.

5. Eindstemming

Conform artikel 56, 1, van het Reglement kondigt mevrouw An Michiels aan dat zij een reflectienota zal indienen.

Het ontwerp van decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2009 betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs wordt aangenomen met 10 stemmen tegen 3.

De verslaggevers,

De voorzitter,

An MICHIELS Monica VAN KERREBROECK
Laurence LIBERT

BIJLAGE:

Schriftelijk antwoord op de vraag van mevrouw An Michiels
over het verschil tussen de eindtermen basisonderwijs
en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van de B-stroom

Schriftelijk antwoord op de vraag van mevrouw An Michiels over het verschil tussen de eindtermen basisonderwijs en de ontwikkelingsdoelen van de eerste graad van de B-stroom

Tijdens de bespreking van het ontwerp van decreet tot bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 13 februari 2009 betreffende de eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basis- en secundair onderwijs vroeg mevrouw An Michiels naar het verschil in moeilijkheidsgraad tussen de eindtermen basisonderwijs en de ontwikkelingsdoelen van de B-stroom. Tijdens de bespreking in de commissie onderwijs kon niet worden aangegeven over welk pakket eindtermen de opmerking ging. Nadien is duidelijk gemaakt dat deze vraag werd gesteld naar aanleiding van het advies van de Vlor over de eindtermen en ontwikkelingsdoelen Nederlands en vreemde talen.

Wat vreemde talen betreft is er naar aanleiding van het Vloradvies extra aandacht besteed aan de samenhang tussen de eindtermen lager onderwijs en die van de B-stroom van de eerste graad secundair onderwijs. Deze samenhang werd ook al door de ontwikkelcommissie sterk beklemtoond. Het gaat daarbij niet om een lager niveau dat zou worden gevraagd in de B-stroom, wel om een afstemming op de specificiteit van de doelgroep. Zo moet het onderwerp van een tekst voor alle vaardigheden niet alleen concreet zijn, aansluiten bij de eigen leefwereld en het dagelijks leven, maar zich voor de B-stroom ook situeren in functionele contexten. Een ander voorbeeld: de taaltaken zijn voor het lager onderwijs en voor de B-stroom dezelfde, maar de woordenschat wordt iets meer afgebakend tot voor deze leerlingen relevante woordvelden.

Voor Nederlands wordt ook na het Vloradvies vast gehouden aan het onderscheid tussen de taalbeschouwelijke termen en de dito begrippen wat de beheersing ervan door de leerlingen betreft. De hele lijst van het basisonderwijs is opgenomen in de ontwikkelingsdoelen onder de noemer 'begrippen'. Een aantal ervan is in de lijst opgenomen met een graadteken: die moeten alleen als begrip worden verworven zonder dat de leerlingen de term zelf actief kunnen gebruiken. Het onderscheid is ingevoerd om rekening te kunnen houden met de grote heterogeniteit in cognitieve ontwikkeling die tussen leerlingen in de B-stroom bestaat. Ik hoor wel eens de kritiek dat het pakket taalbeschouwing voor de B-stroom te zwaar is. Maar in de B-stroom gaat het om ontwikkelingsdoelen. Dat houdt in dat gewerkt wordt op het niveau dat de leerling aankan. Ook hier geldt dat de taalbeschouwing zeer functioneel wordt opgevat ter ondersteuning van de taalvaardigheid. De invoering van Frans als vreemde taal in de B-stroom en een moderne vreemde taal in het bso versterkt de nood aan taalbeschouwing, net als het grote aantal taalzwakke en anderstalige leerlingen.

De signalen van leraren over de specifieke aanpak die nodig is in de B-stroom bevestigen de klemtonen die in de ontwikkelingsdoelen zijn gelegd. Ook volgende cijfers tonen aan dat aansluiting bij de specificiteit van de doelgroep nodig is. Ten eerste: van waar komen de leerlingen in 1B? Volgens informatie uit de databank van het departement Onderwijs en Vorming komt slechts iets minder dan de helft (47,7%) van de 8521 leerlingen (cijfers uit het schooljaar 2002-2003) uit het zesde leerjaar gewoon lager onderwijs. 20,9 % stroomt door vanuit het derde (0,1%), vierde (2,1%) of vijfde leerjaar (18,7%) gewoon lager onderwijs. 24,2 % is afkomstig uit het buitengewoon lager onderwijs. 2,8 % zat het schooljaar voordien in het gewoon secundair onderwijs: 1,4% in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers, 0,2% in 1A en 1,2% zit over in 1B. De overige 4,3% valt onder de categorie "onbekend of andere".

Een nog diepgaander analyse van de leerlingenpopulatie in het leerjaar B vond plaats in het kader van het OBPWO-project 06.00 over de beginsituatie van leerlingen in het eerste leerjaar B van het secundair onderwijs. Dit onderzoek bevestigt dat de leerlingenpopulatie in de B-stroom een kwetsbare groep is, die vaak al een 'geaccidenteerde' schoolloopbaan achter de rug heeft. Meer dan de helft van de leerlingen zit niet meer op leeftijd (ter vergelijking op het einde van het basisonderwijs en in de A-stroom zit 17% achter op leeftijd). Dubbel zoveel leerlingen hebben (leer)moeilijkheden of een handicap dan in een doorsneepopulatie in het basisonderwijs en in de A-stroom (de meest voorkomende problemen zijn dyslexie, ADHD en dyscalculie). Zeven procent van de leerlingen volgde buitengewoon kleuteronderwijs, 29% buitengewoon lager onderwijs, 26 % buitengewoon secundair onderwijs. Qua gezinsachtergrond scoren ze hoger op de GOK-criteria dan andere leerlinggroepen. Ongeveer 65% van de leerlingen uit deze steekproef komt in aanmerking voor GOK (tegenover 16% van de leerlingen in de steekproef van de peiling biologie in het tweede leerjaar A). Meer dan de helft van de moeders heeft geen diploma secundair onderwijs (tegenover 15 procent in de A-stroom van de eerste graad en 20 procent in het zesde leerjaar van het basisonderwijs). Niet alleen qua achtergrond, maar ook wat betreft hun scores op de begintoetsen Nederlands en wiskunde die binnen dit onderzoek werden uitgevoerd, blijkt de grote heterogeniteit. Er zijn leerlingen die quasi het maximum halen op beide begintoetsen tot leerlingen die daar uitermate zwak op scoren.

Er zijn ook gegevens over het beroepsvoorbereidend leerjaar (BVL). Informatie uit de achtergrondvragenlijsten van de peiling wiskunde in het BVL leert ons dat 64% van de leerlingen die daar onderwijs volgen, doorstroomde uit 1B, 26% komt uit 1A, 2% uit 2A en 6% zit over in het BVL. De resterende 2% valt onder de categorie "andere": 1% uit de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers, 0,7% stroomt op leeftijd door uit het lager onderwijs, 0,4% komt uit het buitengewoon onderwijs.

Tot daar de instroomgegevens. Wat leren ons de doorstroomcijfers (schooljaar 2004-2005)? Eerst de uitstromers uit 1B. 88% van deze leerlingen gaat naar het BVL, 2,7% naar het buitengewoon onderwijs, 4% valt onder de categorie "onbekend". Slechts 3,7 % gaat naar 1A. Van die 3,7% stromen er 7 op de 10 door naar 2A. Die groep valt in de tweede graad uiteen in 57% tso, 21% aso en 16% bso, de rest is "andere of onbekend". Tenslotte de uitstromers uit BVL. 82% van hen gaat naar het bso, 7% doet het jaar over in BVL, 3% gaat naar het modulair onderwijs, 2,3% naar het deeltijds beroepssecundair onderwijs, 2,1% naar het buitengewoon secundair onderwijs. De resterende 2% is "andere of onbekend".

Uit deze gegevens kan veel worden afgeleid. Ik beperk me nu tot de vaststelling dat de heterogeniteit van de doelgroep een specifieke aanpak van de ontwikkelingsdoelen rechtvaardigt. Het is ook duidelijk dat één van functies van de B-stroom, opstromen naar de A-stroom, niet of slechts in zeer beperkte mate lukt. De vraag van de Vlor en van mevrouw Michiels overstijgt dan ook het eindtermendebat. De functie van de B-stroom in de eerste graad verdient verdere analyse en een specifieke aanpak. Op 14 oktober 2009 wordt nog in mijn opdracht een open conferentie georganiseerd over de recent publiek gemaakte peilingresultaten wiskunde in de B-stroom. Ik reken erop dat het ruimere debat ook daar zal worden gevoerd.